

ЮРИДИЧЕСКИЙ ВЕСТНИК

ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК

LAW HERALD

3'2022

Виходить шість разів на рік

Засновник:

Національний університет
«Одеська юридична академія»

Журнал зареєстровано в Комітеті у справах преси та інформації Одеської обласної державної адміністрації 12 листопада 1993 р. Свідоцтво: серія ОД № 189. Перереєстровано Міністерством у справах преси та інформації України 28 липня 1996 р. Свідоцтво: серія КВ № 2065 та Міністерством юстиції України 25 травня 2010 р. Свідоцтво: серія КВ № 16683-5255ПР. Перереєстровано Державною реєстраційною службою України 14 листопада 2011 р. Свідоцтво: серія КВ № 19241-9041 рп.

Президією Вищої атестаційної комісії України включено до наукових видань, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних досліджень (Постанови від 9 липня 1999 р. – № 1-05/7, від 14 квітня 2010 р. – № 1-05/3, Наказ МОН України від 21.12.2015 р. № 1328 (додаток № 8)).

На підставі Наказу Міністерства освіти та науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі юридичних наук (081 «Право», 293 «Міжнародне право»).

Індекс міжнародного центру реєстрації періодичних видань (Париж, Франція): ISSN 1561-4999 (18 березня 1999 р.)

Передплатний індекс: 40318

Головний редактор

О. І. Сафончик

Редакційна колегія:

Л. Р. Біла-Тіунова

К. М. Глиняна

(відповідальний секретар)

Д. О. Колодін

А. Р. Крусян

(заст. голов. редактора)

С. В. Мазуренко

К. Г. Некіт

Б. А. Пережнюк

В. О. Туляков

Г. І. Чанишева

І. О. Шаповалова

Бернд Візер

Геннадій Чобану

Відповідальний за випуск

О. П. Головка

Нормативно-правові акти, розміщені у журналі, є неофіційною інформацією. Передрук матеріалів, надрукованих у журналі, можливий лише з посиланням на журнал

Рекомендовано вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» 09.11.2022 р., протокол № 2

Редакційно-видавничий відділ НДЧ Національного університету «Одеська юридична академія»
вул. Академічна, 2, каб. 1007, м. Одеса, Україна, 65009
Телефон редакції: +38 066 821 82 28
Електронна пошта: yv@yurvisnyk.in.ua
Електронна адреса: www.yurvisnyk.in.ua

Наукове видання

ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК 2'2022

Укр., англ. мовами

Здано до набору 27.10.2022.

Підписано до друку 12.11.2022.

Формат 70×108/16.

Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 24,68.

Тираж 100 прим.

Зам. № 1122/454.

Друкарня ВД «Гельветика»

(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.)

вул. Інглезі, 6/1, м. Одеса, 65101

Тел. +38 (095) 934 48 28,

+38 (097) 723 06 08

До авторів і читачів

Редакція науково-практичного фахового журналу «Юридичний вісник» запрошує до співробітництва вчених, практичних працівників, читачів, що цікавляться проблематикою журналу.

Матеріали для опублікування подаються українською, російською або англійською мовами і повинні відповідати чинним стандартам для друкованих праць і вимогам до наукових статей.

Наукова стаття має містити вступну частину з розкриттям актуальності проблеми дослідження, виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів, розгорнуті конкретні висновки за результатами дослідження та перспективи подальших наукових пошуків у цьому напрямі.

Обсяг статей, як правило, від 12 аркушів (кегель – 14, через 1,5 інтервали, усі поля по 2 см.), інші матеріали – до 6 аркушів. Посилання по тексту оформлюються у квадратних дужках. Наприкінці тексту перед літературою вказуються ключові слова (до 5) мовою статті, резюме українською та англійською мовами (мінімум 1800 знаків). Перелік джерел (література) подається мовою оригіналу, розташовується після резюме і має містити вихідні дані джерел.

Для публікації на адресу yv@yurvisnyk.in.ua надсилаються:

1. СТАТТЯ У ФОРМАТІ MS WORD

2. ІНФОРМАЦІЙНА ДОВІДКА:

Прізвище, ім'я, по батькові автора

Науковий ступінь, звання, почесне звання

Місце роботи і посада

Контактний телефон

Адреса електронної пошти

Поштова адреса для відправки друкованого примірника

Резюме не подається за матеріалами для рубрик: «Проблемна ситуація», «Публіцистика», «Наукове життя», «Критика і бібліографія», «Ювілеї», «Персоналії».

Матеріали, подані з порушенням вимог стандартів, без зазначених додатків, повертаються авторові на доопрацювання. Редакція проводить рецензування матеріалів, їх перевірку на плагіат. Редакція зберігає право на коректування матеріалів й уточнення найменування.

Опубліковані матеріали виражають позицію автора, що може не збігатися з думкою редакції. За вірогідність фактів, статистичних даних і інших матеріалів відповідальність несе автор або особа, що надала матеріал.

ЗМІСТ

МЕТОДОЛОГІЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

К. Бориченко, Н. Галузінський
Поняття юридичної
відповідальності у праві
соціального забезпечення..... 7

В. Вдовічен
Методологічний вплив принципів
адміністративної відповідальності
на її зміст та застосування.....13

Р. Поляков
Розвиток німецького конкурсного
процесу в XIII–XVII ст.ст.....20

Л. Білецька
Нормативна модель страхового
підприємництва..... 28

С. Музичко
Принцип процесуальної економії
в системі принципів
цивільного судочинства..... 34

ПРОБЛЕМИ ТА СУДЖЕННЯ

Д. Волкова
Елементний склад конституційного
статусу релігійних організацій
в Україні44

О. Подобний, І. Ракіпова
Актуальні аспекти захисту
прав потерпілого у кримінальному
провадженні в умовах воєнного
стану.....50

А. Марущак
Обмеження права на пересування
в умовах воєнного стану:
практика України 58

В. Хомутенко, А. Хомутенко
Нормативно-правове забезпечення
судово-експертної діяльності
в Україні: недоліки та напрямки їх
усунення.....64

В. Васильєв
Високий розмір неустойки
за порушення умов договору:
свобода саморегулювання майнових
цивільних відносин чи порушення
принципів цивільного права?.....74

П. Гуйван
Часові та змістовні регулятори
договору енергопостачання.....82

М. Ждан
Суб'єкти реалізації
кримінологічної політики
у сфері охорони трудових
відносин в Україні..... 90

М. Кузнецова
До питання про медіацію
у вирішенні колективних
трудових спорів..... 99

В. Приходько, М. Александров
Особливості адміністративно-
правової профілактики дорожньо-
транспортних пригод в умовах
воєнного стану.....106

С. Беньковський
Питання управління військовими
частинами родів військ видів
збройних сил та правоохоронними
органами під час спільного
виконання ними завдань
в операціях угруповань
військ (сил).....114

І. Сиводєд
Зміни до кримінального
процесуального законодавства
з початку військових дій
2014 року та збройної агресії
Російської Федерації
з 24 лютого 2022 року
в Україні.....121

Р. Виренко
The transformation
of the judiciary
in Ukraine in the period 1991–2009....133

УКРАЇНА І СВІТ

Н. Мішина
Формування бюджетів
муниципальних органів
(на матеріалах країн –
членів Ради Європи)..... 154

В. Філатов
Міжнародно-правове регулювання
захисту переміщених осіб
в умовах перехідного правосуддя....161

ТРИБУНА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

Д. Карташов

Загальна характеристика договору надання послуг з охорони.....168

О. Цибохін

Податкове кримінальне правопорушення: визначення та об'єкт посягання 175

А. Маковецький

Окремі питання здійснення права власності територіальними громадами в умовах воєнного стану..181

М.-Д. Манчул

Ендавмент-фонд: поняття та перспективи розвитку в Україні ..188

І-І. Небігер

Поняття репродуктивно-генетичних прав людини та забезпечення їх конституційно-правового захисту..... 195

К. Варнавська

Правовий статус захисника у статутних і процедурно-процесуальних актах Міжнародного кримінального суду..... 203

ПЕРСОНАЛІЇ

70-річний ювілей

професора К. М. Вітмана.....210

УДК 343.148 (477)

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2022.9>**В. Хомутенко,**кандидат економічних наук, професор,
незалежний судовий експерт**А. Хомутенко,**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів
Одеського національного економічного університету

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: НЕДОЛІКИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ УСУНЕННЯ

Постановка проблеми. Побудова правової держави та зміна парадигми державного управління сприяли формуванню системи захисту прав і законних інтересів держави, юридичних і фізичних осіб. Послідовне зміцнення та ускладнення зв'язків між цими суб'єктами зумовило необхідність врегулювання взаємовідносин між ними з метою зменшення вірогідності виникнення та справедливого розв'язання конфлікту інтересів. Останнє спонукає сторони конфлікту звертатися до суду та призводить до того, що учасники судового процесу все частіше для відстоювання своїх інтересів ініціюють проведення судової експертизи. За результатами таких процесуальних дій, як відомо, формуються документи-докази, що використовуються для встановлення істини. Водночас, якість таких доказів залежить від низки факторів, одним із яких є нормативно-правове забезпечення експертної діяльності, яке виступає юридичною основою для проведення дослідження, оформлення та передачі експертного висновку до суду. У цьому контексті актуалізується необхідність удосконалення нормативно-правового забезпечення експертної діяльності.

Аналіз досліджень та публікацій. Серед науковців та практиків не

припиняються дискусії щодо напрямків удосконалення нормативно-правових і науково-методичних засад експертної діяльності. Питання даної проблематики, які мають безумовний інтерес для науки і практики, знайшли відображення, насамперед у працях В. Г. Гончаренко, О. М. Ключев, О. А. Кравченко, Я. І. Мулик, В. Р. Остропілець, І. А. Петрова, І. В. Пиріг, М. Я. Сегай, С. В. Степанова, Ю. Б. Форіс та ін. Завдяки їх науковим здобуткам встановлено, що використання терміну «нормативно-правове забезпечення судово-експертної діяльності» найбільш повно і точно відображає розкриття суті та змісту врегулювання суспільних відносин у сфері судової експертизи за допомогою юридичного інструментарію.

Метою статті є проведення системно-структурного аналізу нормативно-правового забезпечення експертної діяльності, який дозволить виявити та запропонувати напрямки усунення його недоліків і прогалин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експертне забезпечення правосуддя багато в чому залежать від нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності. Зокрема згідно з п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України визначення засад судової експертизи має здійснюва-

тися виключно законами України [1]. З цього виходить, що законодавець високо оцінює роль та значення судової експертизи у здійсненні правосуддя. Це обумовлює необхідність застосування виваженого підходу до розробки, впровадження та реформування нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності.

Відмітимо, що нормативно-правова база являє собою організаційно-функціональний образ системи судової експертизи, виражений юридичною мовою, та який відповідає її цільовому призначенню. При цьому правові норми забезпечують моделювання як самої системи судово-експертної діяльності, так і її підсистем, нормування та формалізацію їх функціональних, організаційних та інформаційних структур, а також самі виконують інформаційну функцію. А от система нормативно-правового забезпечення представляється як сукупність законів і підзаконних нормативних актів, які створюють нормативно-правове поле для функціонування системи судової експертизи та виконання нею свого призначення.

При цьому під нормативно-правовим забезпеченням судово-експертної діяльності розуміють процес створення та підтримки в потрібних межах конструктивних організацій нормативно-функціональних характеристик системи судової експертизи за допомогою впорядкованого впливу нормативно-правових засобів.

Правовою основою діяльності судово-експертних установ слугують такі правові документи як: Конституція України, Закон України «Про судову експертизу», законодавчі акти різних галузей права (Кримінальний процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, Господарський процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення), а також відомчі накази, інструкції та міжнародні договори в сфері судово-експертної діяльності (табл. 1).

З наведеного переліку нормативно-правових актів, якими здійснюється правове регулювання судово-експертної діяльності в Україні,

Таблиця 1

Нормативно-правове забезпечення судово-експертної діяльності

Регульовані аспекти	Нормативно-правові акти
1	2
1. Функціонування інституту судової експертизи	1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР; 2. Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII «Про судову експертизу»; 3. Постанова Кабінету Міністрів України від 2.07.2014 р. № 228 «Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України»; 4. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878 «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України»; 5. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.02.1993 р. № 109-р; 6. Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 11.08.2010 р. № 617 «Про затвердження Положення про Головний експертно-криміналістичний центр Державної прикордонної служби України»; 7. Положення про бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я обласних виконавчих комітетів та республіканське бюро (Автономної Республіки Крим), затверджене Міністерством охорони здоров'я від 17.01.95 р. № 6;

Продовження таблиці 1

1	2
2. Процесуальні аспекти призначення, проведення, оформлення результатів і використання судових експертиз	<p>1. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI;</p> <p>2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV;</p> <p>3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII;</p> <p>4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV;</p> <p>5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X;</p> <p>6. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI;</p> <p>7. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р. № 4038-XII;</p> <p>8. Наказ Міністерства юстиції України від 8.10.1998 р. №53/5 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень»;</p> <p>9. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 7.07.2017 р. № 591 «Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України»;</p> <p>10. Наказ Служби безпеки України від 29.05.2015 р. № 371 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень в системі Служби безпеки України»;</p> <p>11. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 18.11.2013 р. №1109 «Про затвердження Інструкції про порядок проведення судових експертиз та експертних досліджень паспортних документів Головним експертно-криміналістичним центром Державної прикордонної служби України»;</p> <p>12. Наказ Міністерства охорони здоров'я від 17.01.95 р. № 6 «Про затвердження Інструкції про проведення судово-медичної експертизи»;</p> <p>13. Наказ Міністерства юстиції України від 12.12.2011 р. № 3505/5 «Про затвердження Інструкції про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах»;</p> <p>14. Постанова пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 р. № 8 «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах»;</p> <p>15. Постанова Вишого господарського суду України від 23.03.2012 р. № 4 «Про деякі питання практики призначення судової експертизи»;</p> <p>16. Постанова пленуму Вишого спеціалізованого суду України від 17.10.2014 р. № 10 «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах»;</p> <p>17. Інформаційний лист Вишого господарського суду України від 16.11.2001 р. № 01-8/1227 «Про деякі питання призначення і проведення судової експертизи у зв'язку з прийняттям Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»;</p> <p>18. Інформаційний лист Вишого господарського суду України від 04.06.2008 р. № 01-8/348 «Про деякі питання, пов'язані зі строками проведення судових експертиз»;</p>

Продовження таблиці 1

1	2
3. Атестація судових експертів	<p>1. Наказ Міністерства юстиції України 03.03.2015 р. № 301/5 «Про затвердження Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів»;</p> <p>2. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.09.2020 р. № 675 «Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації судових експертів Експертної служби МВС»;</p> <p>3. Наказ Служби безпеки України від 24.12.2014 р. № 855 «Про затвердження Положення про експертно-кваліфікаційну комісію Служби безпеки України та атестацію судових експертів»;</p> <p>4. Наказ Державної прикордонної служби України від 23.11.2010 р. № 891 «Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію та атестацію судових експертів Державної прикордонної служби України»;</p> <p>5. Наказ Міністерства охорони здоров'я від 20.07.2018 р. № 1361 «Про затвердження нормативно-правових актів щодо проведення атестації та присвоєння кваліфікації судового експерта і кваліфікаційних класів судово-медичним експертам та позбавлення кваліфікації судового експерта і кваліфікаційних класів судово-медичних експертів»;</p> <p>6. Наказ Міністерства юстиції України 30.12.2011 р. № 3660/5 «Про затвердження Порядку присвоєння кваліфікаційних класів судових експертів працівникам науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України»;</p> <p>7. Наказ Міністерства юстиції України 19.04.2012 р. № 611/5 «Про затвердження Довідника кваліфікаційних характеристик посад працівників науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України»;</p> <p>8. Наказ Міністерства юстиції України 29.03.2012 р. № 492/5 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру атестованих судових експертів»;</p>
4. Права, обов'язки та відповідальність судового експерта	<p>1. Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII «Про судову експертизу»;</p> <p>2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI;</p> <p>3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV;</p> <p>4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X;</p> <p>5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III;</p> <p>6. Наказ Міністерства юстиції України 03.03.2015 р. № 301/5 «Про затвердження Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів»;</p> <p>7. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.09.2020 р. № 675 «Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації судових експертів Експертної служби МВС»;</p> <p>8. Наказ Служби безпеки України від 24.12.2014 р. № 855 «Про затвердження Положення про експертно-кваліфікаційну комісію Служби безпеки України та атестацію судових експертів»;</p> <p>9. Наказ Державної прикордонної служби України від 23.11.2010 р. № 891 «Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію та атестацію судових експертів Державної прикордонної служби України»;</p> <p>10. Наказ Міністерства охорони здоров'я від 20.07.2018 р. № 1361 «Про затвердження нормативно-правових актів щодо проведення атестації та присвоєння кваліфікації судового експерта і кваліфікаційних класів судово-медичним експертам та позбавлення кваліфікації судового експерта і кваліфікаційних класів судово-медичних експертів»;</p>

Продовження таблиці 1

1	2
5. Науково-методичне забезпечення судово-експертної діяльності	1. Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII «Про наукову і науково-технічну діяльність»; 2. Наказ Міністерства юстиції України від 27.03.2012 р. № 470/5 «Про затвердження Положення про науково-консультативну та методичну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України»; 3. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.1994 р. № 778 «Про затвердження Положення про Координаційну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України»; 4. Постанова Кабінету Міністрів України від 2.07.2008 р. № 595 «Про затвердження Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз»; 5. Наказ Міністерства юстиції України від 4.02.2010 р. № 223/5 «Про затвердження Порядку виконання науково-дослідних робіт у науково-дослідних установах судових експертиз Міністерства юстиції України»; 6. Наказ Міністерства юстиції України від 30.07.2010 р. № 1722/5 «Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз»; 7. Наказ Міністерства юстиції України від 03.02.2020 р. № 335/5 «Про затвердження Порядку проведення рецензування висновків судових експертів»;
6. Фінансове забезпечення судово-експертної діяльності	1. Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII «Про судову експертизу»; 2. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.07.1996 р. № 710 «Про затвердження Інструкції про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів»; 3. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.2011 р. № 804 «Про умови оплати праці працівників державних спеціалізованих установ судових експертиз»; 4. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2011 р. № 314 «Деякі питання надання платних послуг науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції».

видно, що він є досить розгалуженим і таким, що регламентує різні напрямки забезпечення судової експертизи. Разом з тим, серед науковців і практиків тривають дискусії щодо необхідності удосконалення нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності. Перш за все необхідно відмітити, що чинний Закон України «Про судову експертизу» був прийнятий ще 28 років тому і на сьогодні значна частина його положень потребує суттєвого оновлення

з метою встановлення нових підходів до здійснення судово-експертної діяльності, що обумовлено міжнародним досвідом нормативно-правового регулювання такої діяльності та практикою проведення судових експертиз, а також практикою діяльності судово-експертних установ [2].

Основні пропозиції науковців та практиків щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Узагальнений аналіз окремих наукових праць щодо напрямів удосконалення нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності в Україні

Автор	Основні напрями
1	2
В.І. Алексєйчук Н.М. Ткаченко [3]	1) уніфікація нормативно-правового регулювання суспільних відносин у сфері експертного забезпечення правосуддя; 2) запровадження оновлених – зрозумілих, справедливих і обґрунтованих підходів у сфері державного регулювання судової експертизи; 3) запровадження єдиного суб'єкта, відповідального за формування загальних засад державної політики у сфері експертного забезпечення правосуддя; 4) врегулювання на рівні закону загальних питань діяльності всіх суб'єктів судово-експертної діяльності; 5) визначення пріоритетних напрямів розвитку судової експертизи; 6) єдиних вимог до представників відповідної професійної спільноти;
В. А. Журавель [4]	1) необхідно прийняти базовий законопроект, згідно із сучасними світовими та європейськими вимірами; 2) подолання монополії держави на проведення судових експертиз; 3) створення дієвих органів експертного самоврядування; 4) розроблення та впровадження методик судових експертиз із залученням фахівців і науковців відповідних галузей науки, техніки, мистецтва, ремесл; 5) запровадження процедури рецензування висновку експерта; 6) зміни в підготовці й атестації судових експертів;
О. М. Ключев [5]	1) впровадження нового базового закону – Закону України «Про експертне забезпечення правосуддя в Україні»; 2) впровадження однозначного термінологічного визначення поняттєвого апарату у базовому Законі; 3) розмежування на законодавчому організаційні аспекти експертного забезпечення правосуддя в Україні, та процесуальні основи судово-експертної діяльності, шляхом прийняття базового закону; 4) впровадження світових стандартів здійснення судово-експертної діяльності;
К. М. Ковальов [6]	1) регламентація функціонування системи недержавних судових експертів створенням такої системи винятково на базі юридичних осіб, з чіткою організацією контролю якості проведення судових експертиз й експертних досліджень працівниками та визначенням меж їхніх повноважень; 2) створення рівних умов функціонування недержавних і державних судово-експертних установ шляхом акредитації за міжнародними стандартами якості ISO 17025, 17020, 17024; 3) нормування питання щодо проведення так званих «рецензій» висновків судових експертів третіми особами; 4) уніфікація науково-методичного забезпечення діяльності судових експертів, як державних, так і недержавних судово-експертних установ; 5) виключення із законодавчого поля застарілих понять додаткової та повторної експертизи, пов'язаних із соціалістичним способом здійснення правосуддя;

Продовження таблиці 2

1	2
Е. Б. Сімакова-Єфремян [7]	1) впровадження нового базового закону – Закону України «Про експертне забезпечення правосуддя в Україні»; 2) надання у новому законі тлумачення основних термінів (акредитація судово-експертної установи; валідація експертних методик; державна спеціалізована судово-експертна установа; державний судовий експерт; експертна ініціатива; експертна спеціальність; експертне дослідження; експертне забезпечення правосуддя; зразки для проведення судової експертизи; кваліфікація судового експерта; недержавна судово-експертна установа; об'єкти судової експертизи; предмет судової експертизи; приватний судовий експерт; рецензія на висновок експерта; спеціальні знання; судова експертиза; судовий експерт; судово-експертна діяльність; уповноважена особа (орган) тощо); 3) визначення у новому законі правових, організаційних та фінансових засад експертного забезпечення правосуддя, статус і системи суб'єктів судово-експертної діяльності, порядку здійснення самоврядування судових експертів в Україні, матеріально-соціального забезпечення, оплати праці, гарантій діяльності судових експертів;
М. Г. Шербаковський [8]	1) уніфікація законодавства щодо призначення та провадження судової експертизи; 2) уточнення суб'єктів проведення експертизи; 3) визначити випадки обов'язкового проведення експертизи; 4) законодавчо реалізувати принцип змагальності, проголошений у всіх видах судочинства; 5) розширити функцію спеціаліста в збиранні доказів – об'єктів експертного дослідження.

Проведений аналіз окремих пропозицій науковців та практиків щодо необхідності удосконалення нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності дозволив нам визначити пріоритетні напрямки реформування діючої системи нормативно-правового забезпечення. Так, на нашу думку, першим напрямком удосконалення нормативно-правового забезпечення є прийняття базового закону щодо судово-експертної діяльності з урахуванням європейських правових норм і стандартів з метою створення умов для належного та ефективного експертного забезпечення правосуддя. Другим напрямком є уніфікація процесуального законодавства України та підзаконних нормативних актів щодо призначення і проведення судових експертиз та визначення рівних

можливостей всіх судових експертів у проведенні різних видів судових експертиз. Наступним напрямком удосконалення, на нашу думку, має бути впровадження єдиних вимог щодо рівня професійної підготовки експертів, розроблення і запровадження єдиних стандартів оцінки їх кваліфікаційного рівня, а також єдиних підстав і порядку притягнення судових експертів до дисциплінарної відповідальності справедливим колегіальним суб'єктом. Четвертим напрямком є забезпечення гарантій незалежності судового експерта, особливо в контексті його матеріального і соціального забезпечення. І останнім, але не менш важливим напрямком є розроблення та впровадження нормативно-правового регулювання системи самоврядування судових експертів в Україні.

Висновки. Підсумовуючи зазначимо, що, незважаючи на наявні публікації науковців та практиків, нормативно-правове забезпечення експертної діяльності в Україні є досить розгалуженим та неузгодженим. Наприклад, процеси функціонування інституту судової експертизи регламентує сім основним нормативно-правових актів, а функціонування інституту судової експертизи – взагалі вісімнадцять. Крім того, окремі положення є застарілими, вони дублюються та нерідко суперечать одне одному. Усе це свідчить про необхідність розробки заходів із удосконалення нормативно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні. Пріоритетними серед таких напрямків є: прийняття базового закону щодо судово-експертної діяльності; уніфікація процесуального законодавства України та підзаконних нормативних актів щодо призначення і проведення судових експертиз; впровадження єдиних вимог щодо рівня професійної підготовки експертів; забезпечення гарантій незалежності судового експерта; розроблення та впровадження нормативно-правового регулювання системи самоврядування судових експертів в Україні.

У статті актуалізовано значення нормативно-правового забезпечення експертної діяльності, яке є юридичною основою здійснення відповідних процесуальних дій. Вказано на норму Конституції України, у якій підкреслено роль та значення судової експертизи у здійсненні правосуддя. Наведено визначення нормативно-правової бази та наголошено на тому, що правові норми забезпечують моделювання як самої системи судово-експертної діяльності, так і її підсистем. Розкрито дефініції термінів «система нормативно-правового забезпечення» та «нормативно-правове забезпечення судово-експертної діяльності». Визначено правову основу діяльності судово-експертних установ. Систематизовано норма-

тивно-правове забезпечення судово-експертної діяльності за регульованими аспектами: функціонування інституту судової експертизи, процесуальні аспекти призначення, проведення, оформлення результатів і використання судових експертиз; атестація судових експертів; права, обов'язки та відповідальність судового експерта; науково-методичне забезпечення судово-експертної діяльності; фінансове забезпечення судово-експертної діяльності. За результатами проведеного аналізу виявлено, що нормативно-правове забезпечення судово-експертної діяльності досить ускладнене, окремі норми дублюються, застаріли та є суперечливими. Згруповано основні пропозиції науковців та практиків щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності. Сформовано авторське бачення пріоритетних напрямків покращення юридичної основи організації та проведення експертизи, серед яких: прийняття базового закону щодо судово-експертної діяльності; уніфікація процесуального законодавства України та підзаконних нормативних актів; впровадження єдиних вимог щодо рівня професійної підготовки експертів; забезпечення гарантій незалежності судового експерта; розроблення та впровадження нормативно-правового регулювання системи самоврядування судових експертів в Україні.

Ключові слова: судово-експертна діяльність, нормативно-правове забезпечення, інститут, процесуальні дії.

Khomutenko V., Khomutenko A. Regulatory and legal provision of forensic expert activities in ukraine: shortcomings and directions for their elimination

The article updates the importance of legal support for expert activity, which is the legal basis for the implementation of relevant procedural actions. The norm of the Constitution

of Ukraine is indicated, which emphasizes the role and importance of forensic expertise in the administration of justice. The definition of the regulatory legal framework is given and it is emphasized that legal norms provide modeling of both the system of forensic expert activity itself and its subsystems. The definitions of the terms “system of normative and legal support” and “normative and legal support of forensic expert activity” are disclosed. The legal basis for the activity of forensic institutions has been defined. Systematized regulatory and legal support of forensic expert activity according to regulated aspects: functioning of the institute of forensic expertise, procedural aspects of appointment, conduct, registration of results and use of forensic expertise; attestation of forensic experts; rights, duties and responsibilities of a forensic expert; scientific and methodological support of forensic expert activity; financial support of forensic activity. According to the results of the analysis, it was found that the regulatory and legal support of forensic expert activities is rather complicated, some norms are duplicated, outdated and contradictory. The main proposals of scientists and practitioners regarding the improvement of legal support of forensic expert activities are grouped. The author’s vision of the priority directions for improving the legal basis of the organization and conducting expertise was formed, including: adoption of the basic law on forensic expert activity; unification of the procedural legislation of Ukraine and bylaws; implementation of uniform requirements regarding the level of professional training of experts; guaranteeing the independence of the forensic expert; development and implementation of legal regulation of the system of self-governance of judicial experts in Ukraine.

Key words: forensic expert activity, regulatory and legal support, institute, procedural actions.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Шевчук В. М. Методологічні проблеми вдосконалення законодавчого забезпечення судово-експертної діяльності. Проблеми реформування базового законодавства України з питань експертного забезпечення правосуддя : матеріали круглого столу (м. Харків, 6–7 лютого 2020 року). Харків : ХНДІСЕ, 2020. С. 34–41. URL: https://www.hniise.gov.ua/user_files/File/other/13%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D1%8F%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B0%D1%82%D1%8C.pdf

3. Ткаченко Н. М., Алексейчук В. І., Реформування правових засад експертного забезпечення правосуддя як складова антикорупційної політики в Україні. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 9–10 груд. 2020 р.) : у 2 ч. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 1. С. 265–269. URL: <https://cutt.ly/MmU2Ygc>

4. Журавель В. А. Правові, організаційні та дидактичні проблеми вдосконалення експертної діяльності. Проблеми реформування базового законодавства України з питань експертного забезпечення правосуддя : матеріали круглого столу (м. Харків, 6–7 лютого 2020 року). Харків : ХНДІСЕ, 2020. С. 28–33.

5. Ключев О. М. Реформування базового законодавства України з питань забезпечення правосуддя – нагальна потреба часу. Проблеми реформування базового законодавства України з питань експертного забезпечення правосуддя : матеріали круглого столу (м. Харків, 6–7 лютого 2020 року). Харків : ХНДІСЕ, 2020. С. 7–11.

6. Ковальов К. М. Оптимізація законодавства у сфері судово-експертної діяльності. Проблеми реформування базового законодавства України з питань експертного забезпечення правосуддя : матеріали круглого столу (м. Харків, 6–7 лютого 2020 року). Харків : ХНДІСЕ, 2020. С. 21–24.

7. Сімакова-Єфремян Е. Б. *Щодо необхідності реформування базового законодавства України про експертне забезпечення правосуддя* Проблеми реформування базового законодавства України з питань експертного забезпечення правосуддя : матеріали круглого столу (м. Харків, 6–7 лютого 2020 року). Харків : ХНДІСЕ, 2020. С. 15–12.

8. Щербаковський М. Г. *Напрямки вдосконалення законодавчої регламентації проведення судових експертиз* Проблеми реформування базового законодавства України з питань експертного забезпечення правосуддя : матеріали круглого столу (м. Харків, 6–7 лютого 2020 року). Харків : ХНДІСЕ, 2020. С. 42–49.

